

CUMHURİYET'İN 100. YILINDA TÜRK DIŞİŞLERİ

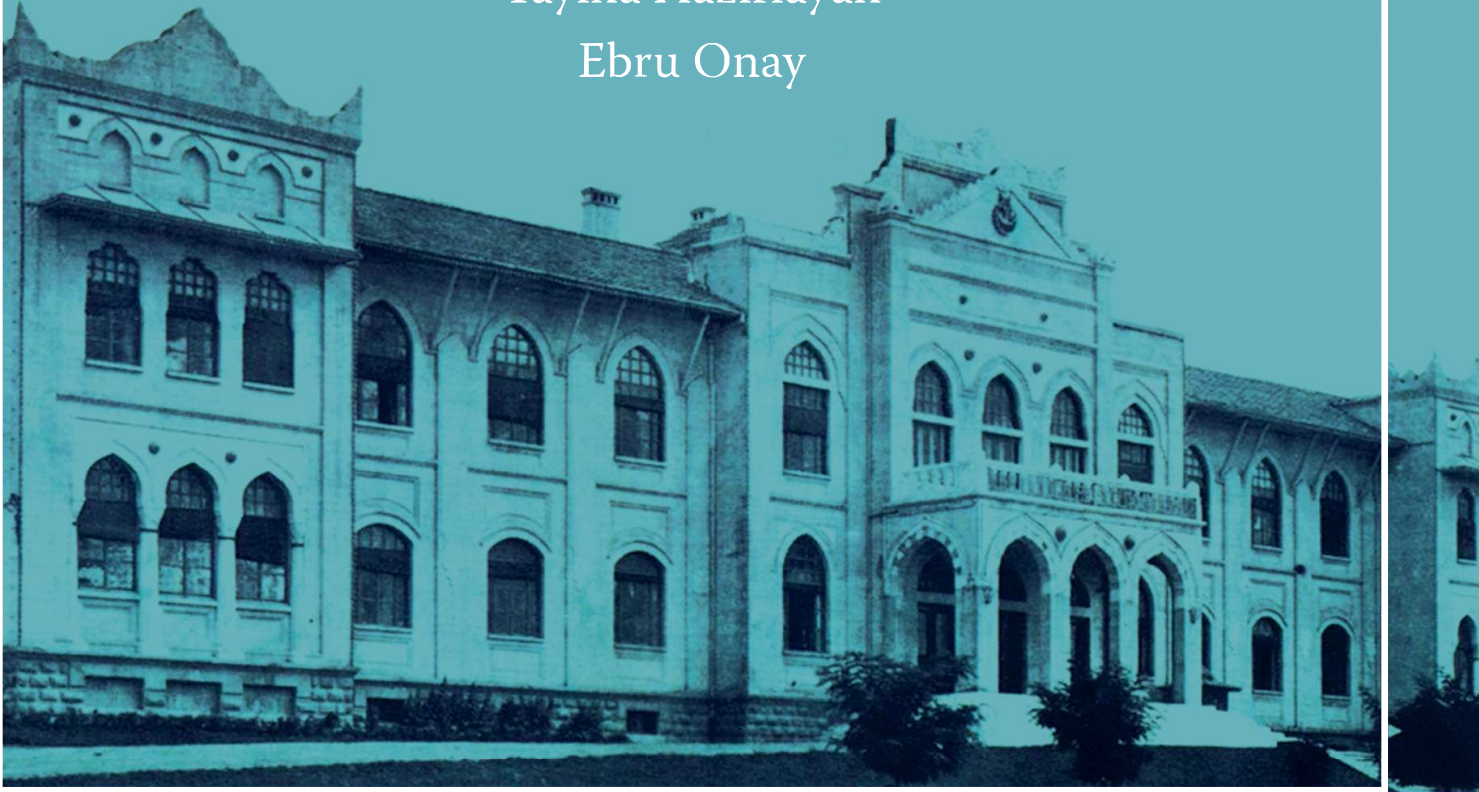
ASIRLARIN DİPLOMASİ BİRİKİMİ

**TURKISH MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
AT THE CENTENARY OF THE REPUBLIC**

CENTURIES OF DIPLOMATIC PRACTICES

Yayına Hazırlayan

Ebru Onay

TÜRK TARİH KURUMU

**CUMHURİYET’İN 100. YILINDA TÜRK DIŞİŞLERİ:
ASIRLARIN DİPLOMASİ BİRİKİMİ**

13-14 Nisan 2023

BİLDİRİLER KİTABI

**TURKISH MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS AT
THE CENTENARY OF THE REPUBLIC: CENTURIES
OF DIPLOMATIC PRACTICES**

13-14 April 2023

PROCEEDINGS BOOK

**CUMHURİYET’İN 100. YILINDA TÜRK DIŞİŞLERİ:
ASIRLARIN DİPLOMASİ BİRİKİMİ**

13-14 Nisan 2023

BİLDİRİLER KİTABI

**TURKISH MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS AT
THE CENTENARY OF THE REPUBLIC: CENTURIES
OF DIPLOMATIC PRACTICES**

13-14 April 2023

PROCEEDINGS BOOK

Yayına Hazırlayan
Ebru Onay

ANKARA ♦ 2025

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
TÜRK TARİH KURUMU YAYINLARI VIII. DİZİ - SAYI: 45

Sertifika No: 43191

Cumhuriyet'in 100. Yılında Türk Dışışleri: Asırların Diplomasi Birikimi
13-14 Nisan 2023 ♦ Bildiriler Kitabı

Turkish Ministry of Foreign Affairs at the Centenary of the Republic:
Centuries of Diplomatic Practices
13-14 April 2023 ♦ Proceedings Book

Yayına Hazırlayan

Ebru Onay

e-ISBN 978-975-17-4790-7

DOI: 10.37879/978-975-17-4790-7.2025

Sayfa Tasarımı

Elif İrem Doğan Demir

Kapak Tasarımı

Emine Çakır

Türk Tarih Kurumu

Sıhhiye Yerleşkesi

Hacettepe Mahallesi Kızılay Caddesi No: 1 06230 Altındağ/ANKARA

Bilkent Yerleşkesi

Üniversiteler Mahallesi Toplum Caddesi No: 5 06800 Çankaya/ANKARA

Tel: +90 312 310 23 68 ♦ Fax: +90 312 310 16 98

ttk.gov.tr ♦ emagaza-ttk.ayk.gov.tr

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre bu eserin bütün yayın, tercüme
ve iktibas hakları Türk Tarih Kurumuna aittir.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	VII
-------------	-----

Cumhuriyet'imizin Yüzüncü Yılında Türk Dışışleri: Asırların Diplomasi Birikimi Açış Hitabı.....	IX
Mevlüt Çavuşoğlu	

Cumhuriyet'in 100. Yılında Türk Dışışleri: Asırların Diplomasi Birikimi.....	XV
Rauf Engin Soysal	

Osmanlı Devleti'nin Diplomasi ve Yönetim Anlayışında Ortaya Çıkan Değişiklikler ve Reisü'l-küttâblıktan Hariciye Nezaretine Uzanan Yol.....	1
Sevgi Gül Akyılmaz	

Treaty of Karlowitz: (Un)Successful Ottoman Diplomacy and Its Impact on Serbia.....	39
Ema Petrović - Milica Mijatović	

Ara Buluculuk Diplomasisi: Pasarofça Antlaşması'nda Ara Bulucu Devletlerin Rolü ve Babıâli'de Bu Devletler İçin Uygulanan Diplomatik Muamelat.....	51
Uğur Kurtaran	

Avrupa'da Açılan İlk Daimî Osmanlı Elçiliklerinin Yönetimi (1793-1802): Londra – Paris – Viyana – Berlin	95
Mehmet Alaaddin Yalçınkaya	

Türkistan'ın Osmanlı Devleti ile Diplomatik İlişkilerinde Elçi Olarak Seçilenler.....	127
Sherzodhon Mahmudov	

Osmanlı Diplomasisinde Fevkalade Elçiliklerin Fonksiyonu: 19. Yüzyıldan Örnekler.....	139
Hacer Topaktaş Üstüner	

Bir Osmanlı Diplomati: Hüseyin Hüsnü Sermed Efendi (1832-1886)	183
Sezai Balcı - Muhammet Ballı	
Türkiye – South Caucasus: New Peaceful Space.....	203
Zurab Khonelidze	
The Beginning of Diplomacy Between Poland and the Republic of Türkiye in Its Early Years	219
Danuta Chmielowska	
II. Abdülhamid Dönemi'nde Hariciyenin Merkez ve Yurtdışı Teşkilatı	237
Zeynep Bostan	
Birinci Dünya Savaşı Arifesinde Etiyopya'da Türk Diplomasisi ve Ahmet Mazhar Bey'in İstanbul'a Raporları.....	255
Zafer Çınar - Haşim Koç	
Lozan Barış Konferansı, 20 Kasım 1922-24 Temmuz 1923 ve Çukurova'da Bir Ermeni Yurdu Kurulması Talepleri	283
Yücel Güçlü	
Türkiye İsrail'i 1949'da Neden ve Nasıl Tanıdı?	313
Çağrı Erhan	
Türkiye's Active Role in Promoting Peace and Solidarity through Development Cooperation	335
Rahman Nurdun	
Ali Fethi Okyar'ın Londra Büyükelçiliği (1934-1939) ve Türk İngiliz Yakınlaşması	347
İrşat Sarıalioglu	
Turkish Foreign Policy in the Republican Era: Unbroken Continuity in the Times of Constant Change.....	373
Hasan Ulusoy	
T.C. Dışişleri Bakanlığının Teşkilat ve Personel Kapasitesinin Geliştirilmesine Yönelik Düşünce ve Öneriler.....	383
Bekir Gezer	

SUNUŞ

Türk diplomasisi, geniş bir coğrafyaya yayılmış köklü bir tarihî geçmişe ve zengin bir birikime sahiptir. Kadim diplomatik gelenekler üzerine inşa edilen Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı da yüz yılı aşkın bir süredir uluslararası ilişkilerde ölkemizin temsilini üstlenmekte ve dış politikamızın yürütölmesinde merkezî bir rol oynamaktadır.

Bu çerçevede, Cumhuriyet'imizin 100. Yılı münasebetiyle düzenlenen etkinlikler kapsamında, bu köklü kurumun geçmişten günümüze uzanan serüvenine odaklanan kapsamlı bir akademik etkinlik gerçekleştirdik. "Cumhuriyet'in 100. Yılında Türk Dışışleri: Asırların Diplomasi Birikimi" başlıklı sempozyum, T.C. Dışışleri Bakanlığı ile kurumumuzun ortak çalışmasıyla 13-14 Nisan 2023 tarihlerinde, İstanbul Üniversitesi ev sahipliğinde gerçekleştirilmiştir.

Sempozyuma, 26'sı Türkiye'den ve 7'si yurt dışından olmak üzere toplam 33 akademisyen ve diplomat katılmıştır. Katılımcılar arasında emekli büyükelçiler, akademisyenler ve araştırmacılar yer almış; bu çeşitlilik, oturumlara çok boyutlu bir tartışma zemini kazandırmıştır. Açış programında dönemin Dışışleri Bakanı Sayın Mevlüt Çavuşoğlu da yer alarak Türk diplomasisinin dünü, bugünü ve geleceğine dair değerlendirmelerde bulunmuştur.

İki gün süren Sempozyum'da, sekiz oturum boyunca Türk diplomasi tarihi 500 yılı aşan bir perspektiften ele alınmıştır. "Osmanlı Devleti'nde Reisülküttaplık Müessesesi", "Karlofça ve Sonrası Osmanlı Diplomasisi", "Sefir ve Şehbender", "Yabancı Gözüyle Türk Diplomasi Tarihine Bakış", "Modern Diplomasi: Reform, Hariciye Nezareti ve Kongreler Çağı", "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh: Cumhuriyet'in Diplomasi İlkeleri – I", "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh: Cumhuriyet'in Diplomasi İlkeleri – II" ve "Köklü Geçmiş, Parlak Gelecek: Türk Diplomasisi" başlıklı oturumlarda; Osmanlı'nın diplomatik teşkilatlanmasından Cumhuriyet dönemindeki kurumsallaşmaya,

ilk daimî elçiliklerin kuruluşundan diplomatik yazışmaların niteliğine kadar pek çok konu kapsamlı biçimde tartışılmıştır.

Elinizdeki bu kitap, söz konusu sempozyumda sunulan bildirilerden 17 makaleyi içermektedir. Şüphesiz ki bu çalışmalar, literatüre Türk diplomasisinin tarihsel sürekliliğini ve dönüşümünü farklı açılardan ele alan nitelikli katkılar sunmaktadır.

Bu vesileyle, sempozyumun düzenlenmesinde büyük katkıları görülen, dönemin Dışişleri Bakanı Sn. Mevlüt Çavuşoğlu ile önceki Kurum Başkanımız Prof. Dr. Birol Çetin'e, Emekli Büyükelçi Rauf Engin Soysal'a, Büyükelçi Armağan İnci Ersoy'a ve bu kitaba katkılarını sunan diplomat ve araştırmacılarımıza teşekkürlerimi ifade ederken; Türk diplomasi tarihini uzmanların kaleminden yansıtan bu eserin özellikle diplomatik ve akademik sahadan okuyuculara yeni ufuklar açmasını diliyorum.

Prof. Dr. Yüksel ÖZGEN
Türk Tarih Kurumu Başkanı

Cumhuriyeti'mizin Yüzüncü Yılında Türk Dışışleri:
Asırların Diplomasi Birikimi
Açış Hitabı

Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu*

Sayın Bakan'ım,
Sayın Rektör,
Değerli kurum başkanlarımız,
Değerli hocalarım,

Nazik ev sahipliği için İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mahmut Ak hocamıza içten teşekkür ediyorum.

İstanbul Üniversite'miz 570 yıllık ilim, irfan yuvamızdır. Dolayısıyla, Cumhuriyeti'mizin 100'üncü yıl dönümünde, Hariciyemizin temellerinin atılmasının 500'üncü yıl dönümünü konuşmak için çok anlamlı bir mekândayız. Gerçekten, Türk'ün tarihteki büyük yürüyüşünde, bir gurur yılını yaşıyoruz.

Dünya diplomasisine “yurtta barış, dünyada barış” ilkesini hediye eden, Cumhuriyet'imizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk ve bütün kahramanlarımızı rahmetle anıyorum. Bu gurur yılı, 6 Şubat'ta yaşadığımız tarihimizin en yıkıcı afetiyle bir hüznün yılı da oldu. Dünyanın, millî gelirine göre en hayırsever milleti ve en fazla kalkınma yardımı yapan üç ülkesinden birisi olarak, eşi benzeri görülmemiş bir uluslararası destek ve muhabbet gördük. İşte bu dayanışma diplomasisi, girişimci, insani, müşfik ve etkili dış politikamızın bir neticesidir. Esasen diplomamız, binlerce yıllık devlet geleneğini zamanın ruhuyla yoğuran, vizyoner bir tavidir. Büyükelçilik yapmış büyük şairimiz Yahya Kemal'in unutulmaz sözleriyle “kökü mazide olan atiyiz.” İşte bugün burada, Türk diplomasisinin bu tarihî birikimini, köklü geleneğini ve parlak geleceğini konuşacağız.

* 09.08.2014–30.08.2015 ve 24.11.2015–05.06.2023 tarihleri arasında T.C. Dışışleri Bakanı olarak görev yapmıştır.

Saygıdeğer Katılımcılar,

Dışişleri Bakanlığı olarak temellerimiz, reisülküttaplığa dayanıyor. Bugünkü kıymetli tebliğlerde bu tarihî arka plan ayrıntılı bir şekilde ele alınacak. Reisülküttaptan Hariciye Nazırlığına, Hariciye Vekaletinden Dışişleri Bakanlığına uzanan bir gelenekten bahsediyoruz. Bugün Türk diplomatlarının üçüncü kâtip, ikinci kâtip ve başkâtip ünvanlarını hâlâ kullanıyor olması, Reisülküttaplık geleneğinin bir yansımasıdır.

Aslında 500'üncü yıl dönümü, bizim için bir sembol, bir meşaledir. Binlerce yıllık tarihinde 16 büyük imparatorluk kurmuş Türk milletinin diplomasi tecrübesi elbette çok daha eskilere gider.

Atalarımız; “Atılan ok taştan dönmez, giden elçi yoldan dönmez” diyerek, gönderdikleri elçiye güvenlerini ortaya koymuşlar. “Elçiye zeval olmaz” diyerek, mesaj ne olursa olsun, getirene hürmet göstermişler. Yazılı kaynaklarımız da diplomasinin millî kimliğimizin bir parçası olduğunu gösterir. Örneğin; Yusuf Has Hâcib, dokuz asırlık *Kutadgu Bilig* kitabında iyi elçilerin niteliklerini anlatıyor. Yine, Sultan Alparslan'ın veziri Nizamü'l-mülk, bin yıllık *Siyasetnâme*'sinde elçilere özel bir fasıl ayırıyor.

Velhasıl, Türk'ün olduğu her yerde devlet, devletin olduğu her yerde diplomasi var çünkü *Türk* demek, *tarih* demektir.

Aynı zamanda, kadim medeniyetlere ev sahipliği yapmış Anadolu, diplomasinin doğumuna da şahitlik etti. Tarihteki yazılı ilk barış anlaşması olan 2300 yıllık Kadeş de bu topraklarda imzalandı. Buraya yarım saat yürüyüş mesafesinde bulunan Arkeoloji Müzemizde sergileniyor. Bir örneği ise New York'ta Birleşmiş Milletler binasında. Bu eşsiz miras ve birikim, günümüzde Türk diplomasisinin dünyada saygı uyandıran kabiliyet ve gücünün de en önemli temellerinden biridir.

Sayın Cumhurbaşkanımızın ifadeleriyle;

“Onurlu, sabırlı, kararlı ve basiretli bir tavırla meşru hak ve çıkarlarını her alanda güçlü bir şekilde savunan, uluslararası planda fikirlerine başvurulana, önerileri dikkate alınan, kâh arabulucu, kâh kolaylaştırıcı olarak sorunlara çözüm üreten bir diplomatik gücüz.” (Meclis açılışı)

Bugün 260 temsilciliğiyle dünyanın en geniş beş diplomatik ağından birine sahip; vatandaşına, soydaşına dünyanın her yerinde en geniş hizmeti, en hızlı şekilde verebilen, gelecek okumalarında ve konsolosluk hizmetlerinde yapay zekâ gibi yenilikçi teknolojilerden yararlanan, ilk kadın diplomatımız Adile Ayda'nın izini takip eden 79 kadın Büyükelçi ve yüzde 43 kadın genel müdür oranıyla, bu alanda dünyada öncü ülkeler arasında yer alan bir Bakanlığımız.

Hariciye tarihimizin içeride ve dışarıda her geçen gün artan bir ilgiyle izlenmesinin nedeni de budur.

İşte hem bu tarihî birikimi idrak etmek hem de bu yoğun ilgiyi karşılayabilmek için geniş yelpazede faaliyetler hazırladık. Bugün bu sempozyumla başlamış oluyoruz. Bu vesileyle, çalışmalarımıza katkı sağlayan tüm kurumlarımıza ve araştırmacılarımıza yürekten teşekkür ediyorum.

Saygıdeğer Katılımcılar,

Hariciye Teşkilatımızın tarihinde Türkiye'nin gelişimine yön vermiş birçok değerli şahsiyet var. Celalzâde Mustafa Efendi ve Koca Ragıp Paşa gibi reisülküttaplar; Mustafa Reşit Paşa ve Keçecizade Fuat Paşa gibi hariciye nazırları, Tevfik Rüştü Aras ve Fatin Rüştü Zorlu gibi dışişleri bakanları bugün hâlâ rehberlerimiz arasındadır.

Dünya diplomasi tarihine geçen Büyükelçiler yetiştirmiş olan Kurumumuz, aynı zamanda, güvenlik güçlerimizden sonra en fazla şehit veren teşkilattır. Bir şahsi not düşeyim: Ben lisede öğrenciyken, uluslararası ilişkiler okumaya bu hain saldırılar nedeniyle karar verdim. Bu yıl, Cumhuriyet'imizin ilk diplomasi şehitleri Başkonsolos Mehmet Baydar ve Konsolos Bahadır Demir'in şehadetlerinin de 50. yıldönümü (Los Angeles, 27.1.1973).

Bu vesileyle; Demokrasi şehidimiz Fatin Rüştü Zorlu'yu, bütün diplomasi şehitlerimizi ve deprem felaketinde kaybettiğimiz Hatay Temsilcimiz Büyükelçi Devrim Öztürk ile memurumuz Gökhan Aytaç'ı rahmetle anıyorum.

Türk diplomatı; ASALA ve PKK gibi alçak terör örgütlerinin saldırılarında ailesini, mesai arkadaşını şehit verdi ancak devlete ve millete hizmetten asla geri durmadı. Rahmetli Lizbon Maslahatgüzarımız Yurtsev Mıhçıoğlu'nu örnek vermek isterim. Yurtsev Bey, 1983'teki saldırıda teröristlerle göğüs göğse çarpışan bir kahramandır. Büyükelçiliğe giremeyen teröristler, resmî konuta yönelip Yurtsev Bey'in eşini ve oğlunu rehin alıyor; ardından ellerindeki bombaları patlatıyorlar. Mıhçıoğlu, alevler içerisinde eşini ve oğlunu tek başına çıkartıyor; ancak maalesef eşi Cahide Hanım'ı aynı gün kaybediyor. Eşini kaybetmiş bir koca, oğlu ağır yaralı bir babayı düşünün. Yine de görevine dönüyor; önce duruma hâkim oluyor, sonra merkeze bir rapor gönderiyor. Diploması derslerinde okutulması gerektiğini düşündüğüm raporun şu son cümlesi, Türk diplomatının âdeta bir tanımıdır:

“Vazifeme devam ediyorum.”

Evet, bugün de milletimizden ve tarihimizden aldığımız güçle *vazifemize devam ediyoruz!* Salgın döneminde yüz binden fazla vatandaşımızın ülkemize dönüşünü sağlayarak, Ukrayna Savaşı'nda, soydaşlarımız dâhil 18 binden fazla insanımızı tahliye ederek, deprem felaketinde, depremzedelerimize, kurumlarımıza bizzat sahada omuz vererek *vazifemize devam ediyoruz!*

Ukrayna'da barış için tek başımıza kalsak da çabalayarak, savaşın ortasında ön ayak olduğumuz İstanbul Tahıl Anlaşması'yla küresel gıda krizini engelleyerek *vazifemize devam ediyoruz!*

Somali'den Filipinler'e çatışmalarda arabuluculuk yaparak, normalleşme adımlarımızla huzur ve istikrar yayarak *vazifemize devam ediyoruz!*

İslam düşmanlığıyla, ırkçılıkla her yerde mücadele ederek; şanlı tarihimizi yalanlarla karalamak isteyenlere layık oldukları cevabı vererek *vazifemize devam ediyoruz!*

Herkes kabuğuna çekilirken, özgüvenle Yeniden Asya, Latin Amerika ve Afrika açılımları yaparak, sıfır Atık gibi girişimlerimizle etkin çok taraflılığı savunarak *vazifemize devam ediyoruz!*

Kıbrıs'ta, Doğu Akdeniz'de, Ege'de hakkımızı hukukumuzu savunarak, Büyük Türk Dünyasını Türk Devletleri Teşkilatında birleştirerek, soydaşına, akraba topluluğuna, din kardeşine, dünyanın her neresinde olursa olsun sahip çıkarak *vazifemize devam ediyoruz!*

Bakanlığımızın bütün meslek gruplarından arkadaşlarımın gözlerinde bu vazife şuurunu ve aşkını görüyorum.

Böylesine köklü bir kurumda Bakan olmaktan ve dünyanın en yetkin diplomatlarıyla çalışmaktan büyük gurur duyuyorum. İşte bu vazife bilinci ile bütün kurum ve kuruluşlarımızla birlikte vazifemize devam edeceğiz.

Türkiye Yüzyılında, Sayın Cumhurbaşkanımızın ifadeleriyle, daha adil bir dünya düzeni için var gücümüzle çalışacağız. Akil, adil ve erdemli bir küresel güç olarak, Türkiye eksenini inşa edeceğiz.

Bugünkü sempozyumun çalışmalarımıza büyük entelektüel katkı sağlayacağını düşünüyorum. Başta Türk Tarih Kurumu Başkanı Sayın Birol Çetin ve Büyükelçi Engin Soysal riyasetindeki Bakanlık görev gücümüzde bulunan mesai arkadaşlarım olmak üzere emeği geçen herkese tekrar teşekkür ediyorum.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Cumhuriyet'in 100. Yılında Türk Dışışleri:
Asırların Diplomasi Birikimi

Rauf Engin Soysal*

Sayın Bakanım,
Sayın Rektörüm,
Sayın Başkanlar,
Değerli Büyükelçiler,
Değerli Öğretim Üyeleri,
Değerli Katılımcılar,

Deprem felaketi nedeniyle yaşamlarını yitiren vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet, yaralananlara acil şifalar ve milletimize başsağlığı dileyerek sözlerime başlamak isterim. Depremde hayatını kaybeden çok değerli meslektaşımız Büyükelçi Devrim Öztürk'ü rahmetle anıyorum.

Sempozyuma ev sahipliği yapan ve hazırlıklarımızın her aşamasında bizlere güçlü destek veren İstanbul Üniversitesi Rektörü Sayın Mahmut AK'a, Sempozyumu birlikte düzenlemekten ve yoğun bir mesai içinde kendileriyle çalışmaktan onur ve mutluluk duyduğumuz Türk Tarih Kurumu Başkanı Sayın Birol Çetin ve yardımcılarına içten teşekkür ederim.

Etkinliklerimizi hazırlarken bizlere sağladıkları destek nedeniyle Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, Atatürk Araştırma Merkezi, TRT Genel Müdürlüğü gibi kurumlarımıza keza teşekkürlerimi sunuyorum.

Türkiye'nin değişik kentlerindeki üniversitelerde diplomasi tarihi konusunda çalışan çok değerli akademisyenlerimizin eserleri çalışmalarımıza önemli katkı sağladı. Kendilerine müteşekkirimiz.

* T.C. Dışışleri Bakanlığı, Emekli Büyükelçi

Bu Sempozyum'un programının hazırlık aşamasında ve daha genel olarak etkinliklerin kavramsal çerçevesinin ele alınışında temelde altı husus önem taşıdı:

Birincisi, "Köklü geçmiş, parlak gelecek" şiarıyla Cumhuriyet'imizin yüzüncü yılında "Yüzyılların Diploması Birikimine" özgüvenli bakış;

İkincisi, reisülküttaplık müessesesinden başlayarak Hariciye Teşkilatımızın tarihsel gelişme sürecine vurgu... Ayrıca, özgün dinamiklere ve ihtiyaçların doğurduğu adımlara ağırlık verilmesi;

Üçüncüsü, diploması uygulamaları ve diplomasının kültürel tarihi çerçevesindeki akademik çalışmalara yer verilmesi;

Dördüncüsü, diplomasının kapsamında dış politika ve uluslararası ilişkiler literatürü kadar diploması tarihi alanında öne çıkan boyutlara dikkati çekilmesi;

Beşincisi, diploması aktörlerinin çok yönlü profillerinin ortaya konulması. Edebiyat, müzik ve resim ile diploması bağı;

Altıncısı, güncel ve geleceğe bakışta diploması tarihimizin zenginliğine ilişkin farkındalığı artırmaya yönelik çabalara katkı sunulması ve önümüzdeki yıllara da uzanacak bir ivme yaratılması...

Sayın Bakanım,

Değerli Katılımcılar,

Osmanlı Devleti'nin kuruluşunun 700. yılı münasebetiyle 1997 yılında Türk Tarih Kurumu tarafından düzenlenen "Çağdaş Türk Diploması: İki Yüz Yıllık Süreç" başlıklı Sempozyumda Büyükelçi İsmail Soysal "[...] Türk diplomasısının çağdaşlaşma sürecinin gerek örgüt gelişmesi gerek diploması tarihinin değerlendirilmesi açısından baştan başa incelenmesi ve bunun bir kitap hâlinde yayımlanması [...]" temennisini dile getirmişti. Bu ve benzeri sempozyumların bu yönde önemli katkılar sağlayacağına inanıyorum. Bu vesileyle meslek büyüklerime keza derin saygı ve şükran duygularımı ifade etmek isterim.

Sözlerimi tamamlarken şehit olan diplomatlarımızı ve aile bireylerini rahmetle anıyor, saygı ve minnetle yad ediyorum.

En derin saygılarımla...